

Ба Шӯрои диссертациони 6D.КOA-017
назди Институди иқтисодиёт ва демографияи
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон,
734024, ш. Душанбе, кучаи Айнӣ, 44

ТАҚРИЗ

ба диссертатсияи Сафаров Абдулмаион Маҳмадсаидович дар мавзӯи «Тадқиқи усулҳо ва василаҳои тақмили идоракунии дар низомҳои иҷтимоӣ-иқтисодии осебпазир (дар мисоли минтақаи ҷанубии наздисарҳадии Ҷумҳурии Тоҷикистон)», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои иқтисодӣ, аз рӯи ихтисоси 08.00.06.04 – Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо пешбинӣ гардидааст.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мазмуну мундариҷаи таҳқиқоти диссертационӣ ба бандҳои зерини шиносномаи феҳристи ихтисосҳои аз ҷониби КOA назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқшуда аз рӯи ихтисоси 08.00.06 - Иқтисодиёт ва идоракунии тибқи самтҳои фаъолият (08.00.06.04 - Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо) мувофиқат мекунад: 10.2. Моҳият, сохтор ва вижагиҳои фарқкунандаи идоракунии низомҳои иқтисодиву иҷтимоӣ, тамоюлҳои асосӣ ва самтҳои инкишофи он дар шароити ҷаҳонишавӣ, инкишофи ҳамкориҳо, бизнеси байналмилалӣ ва ташаккули ҷомеаи информатсионӣ ва ғ. 10.5. Идоракунии низомҳои иқтисодӣ, усул (принсипҳо), шаклҳо ва механизмҳои амалисозии он. Механизмҳои институтсионалии идоракунии низомҳои иқтисодиву иҷтимоӣ. Идоракунии тағйирот дар низомҳои иқтисодӣ. Назария ва амалияи идоракунии инфрасохторҳои иҷтимоиву истеҳсолӣ, сохторҳои интегратсионӣ ва равандҳои интегратсияи бизнес. 10.16. Идоракунии дар низомҳои депрессивии (депрессивный) иҷтимоӣ-иқтисодӣ (худудҳо, минтақаҳо, комплексҳо). Омилҳо ва фишангҳои идоракунии дар низомҳои иҷтимоӣ-иқтисодии депрессивӣ ва боздошти равандҳои таназули иҷтимоӣ-иқтисодии (худудҳо, минтақаҳо, комплексҳо) Ҷумҳурии Тоҷикистон. Самтҳои паст кардани сатҳи депрессия дар низомҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ.

Муҳимияти мавзӯи таҳқиқот. Яке аз шаклҳои муҳими ташкили ҳамкориҳои воҳидҳои маъмурию ҳудудии кишварҳои ҳамҷавор ин ба роҳ мондани савдои наздисарҳадӣ дар ин худудҳо мебошад. Солҳои охир нақши савдои наздисарҳадӣ дар пешрафти минтақаҳои осебпазир аз тарафи доираҳои илмӣ басо баланд баҳогузори шудааст ва ҳамзамон, аҳамияти он дар раванди тақвияти ҳамгироии байни кишварҳо низ муассир мебошад.

Ҷанбаҳои асосии идоракунии низомҳои иҷтимоӣ-иқтисодии осебпазирӣ минтақаи ҷанубии наздисарҳадии Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаҳои навсозии инфрасохтори ҳудудии маҳаллӣ, баланд бардоштани дараҷаи омодагии омилҳои инсонӣ ва ба вучуд овардани

шароити маҳаллии тараққиёти технологиро дар бар мегиранд. Инфрасохтори индустриалии минтақаҳои осебпазир бешак яке аз омилҳои асосии рушди иқтисоди кишвар мебошад.

Навгонии илмӣ таҳқиқот. Навоварии илмӣ таҳқиқот дар қорқарди системавии маҷмуи ҷанбаҳои муҳимтарини рушди низомҳои иҷтимоӣ-иқтисодии осебпазир дар фазои хоҷагидорӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон: муқаррар намудани аломатҳои бунёдии ин низомҳо; ошқор намудани омилҳои боздоштани онҳо; пешниҳоди захираҳо ва таҳияи воситаҳои идоракунӣ барои рушди ин низомҳо зохир мегардад. Муқаррароти таркибии зерини таҳқиқоти диссертатсионӣ унсурҳои **навгонии илмӣ** доранд:

1. Ҷанбаҳои назариявии таҳлили мушкилоти идоракунӣ дар системаҳои осебпазирӣ иҷтимоӣю иқтисодӣ тадқиқ карда шудаанд.

2. Усулҳо ва василаҳои идоракунӣи система дар шароити осебпазирӣ муайян карда шудаанд.

3. Хусусиятҳои хоси иҷтимоӣю иқтисодии минтақаи ҷанубии сарҳадӣи кишвар ифшо карда шудаанд.

4. Усулҳои идоракунӣ ва навсозӣ дар минтақаҳои осебпазир (депрессивӣ) муайян карда шудааст.

5. Омилҳо ва воситаҳои идоракунӣи системаи осебпазир муайян карда шудаанд. Тафовут дар идоракунӣи системаҳои иҷтимоӣю иқтисодии шакли устувор ва осебпазир.

6. Роҳҳои асосии тақмили идоракунӣи системаи иҷтимоӣю иқтисодӣ, аз ҷумла баланд бардоштани нақши савдои сарҳадӣ ва МОИ дар ободонӣи минтақаҳои осебпазирӣи ҷануби Тоҷикистон ва самтҳои тақмили принципҳои таҳияи барномаи низомӣ иҷтимоӣю иқтисодӣи минтақаи ҷанубии сарҳадӣи Тоҷикистон ошқор гардидаанд. Аз ҷумла, ошқор гардид, ки ҳам дар қонунгузорӣ оид ба МОИ ва ҳам дар низомномаҳои он принципҳои таъсиси МОИ муқаррар карда нашудаанд, ки боиси паст гардидани самаранокӣ ва таъсирнокии ташкилии МОИ гардидааст.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Диссертант дар асоси таҳлилҳо қайд намудааст, ки зарурати таҳияи усули концептуалии идоракунӣи стратегӣи рушди низомҳои иҷтимоӣю иқтисодӣи навӣи осебпазир (депрессивӣ) ба миён меояд, ки дар он бояд пайдарҳамӣ ва иртиботи мутақобилаи субъект ва объекти идоракунӣ ҳангоми таҳия ва татбиқи стратегияҳои рушд, нақши василаҳо ва институтҳои махсуси идоракунӣ, барои ба назар гирифтани хусусиятҳои равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ошқор карда шаванд (саҳ. 31-32).

Ғайр аз ин, дар диссертатсия гуфта мешавад, ки ягонагии мазмуни барномаҳои мавҷудаи рушди минтақаҳои маҷмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ҳамаи намуди минтақаҳо боис шудааст, ки онҳо самарайи матлуб намедиханд. Аз ин рӯ, зарурати таҳияи концепсияи танзими рушди низомҳои иҷтимоӣю иқтисодӣи навӣи осебпазир дар

асоси таҷрибаи ватании идоракунии минтақаҳои маъмурии давраи шӯравӣ ва таҷрибаи хориҷӣ дар татбиқи бомуваффақияти лоихаҳои ба ҳолати устувор ва масири тараққиёт овардани чунин низомҳо асоснок карда шудааст (саҳ. 51).

Дар баробари ин муаллиф дар асоси гузаронидани пурсишномаи минтақаи ҷанубии наздисарҳадии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба банд будан бо ҷойи кор ба чунин хулоса омадааст, ки тақрибан 33% пурсидашудагон ҷойи кор доранд. Бештари бекорон дар ноҳияҳои Қубодиён ва Дӯстӣ (80%) ва камтарин нишондиҳанда дар ноҳияи Фархор 67%-ро ташкил медиҳад. Сабаби асосии бекориро пурсидашудагон чунин тасниф намудаанд: - набудани ҷойи кор (33%); - дар синну соли нафақахӯр будани пурсидашудагон (30%); - набудани таҳсилоти зарурӣ (8%). Инчунин боиси қайд аст, ки 9%-и пурсидашудагон соҳиби тичорати худди шахсии худ ҳастанд (саҳ. 93).

Илова бар ин аз тарафи ӯнвонҷӯ баъд аз таҳлили маълумотҳо оид ба рафъи марҳилаи осебпазирӣ (депрессивии) инкишофи низомҳои иҷтимоӣ ва иқтисодии навъи бухронӣ собит карда шудааст, ки механизми дузинагии идоракунии зиддиосебпазирӣ истифода шавад. Дар ин механизм мақомоти ҳокимияти давлатӣ дар сатҳи ҷумҳурӣ бояд барои таҳияи методологияи тартиб додани барномаи зиддиосебпазирӣ масъул бошанд, онро назорат кунанд, ҳамоҳангсозии ҳамкорӣ бо ширкатҳои азими инфрасохторӣ ва назоратгари асосии татбиқи барнома бошанд (саҳ. 149).

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо.

Натиҷаҳои асосии назариявии таҳқиқотро метавон барои таҳияи назарияи иқтисодӣ минтақавӣ, назарияи идораи ҳудудӣ, назарияи идоракунии стратегӣ ва назарияи навсозӣ истифода бурд. Натиҷаҳои алоҳидаи таҳқиқотро барои тақмили мазмун, сохтор ва методикаи таълими фанҳои таҳсилоти олӣ: «Иқтисодӣ минтақаҳо», «Идораи стратегӣ», «Идоракунии ҳудудҳо», инчунин курси махсус барои ҷоннок намудани рушди низомҳои иҷтимоӣ-иқтисодии осебпазир истифода бурдан мумкин аст.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки хулоса ва тавсияҳои асосие, ки дар кор оварда шудаанд, метавонанд ҳангоми таҳияи стратегия ва воситаҳои рушди маҳаллисозии инфрасохтори минтақавӣ, ташаккул ва татбиқи барномаҳои ҳудудии сармоягузорӣ ва лоихаҳои махсуси минтақавӣ, ки ба эҳтиёҷоти инфрасохтор нигаронида шудаанд, инчунин бо мақсади мукамалгардонии муҳтаво ва сохтори сиёсати иқтисодии минтақавӣ истифода шаванд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ.

Муқаррароти асосӣ ва хулосаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар 7 интишороти ӯнвонҷӯ, аз ҷумла 4 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи аз ҷониби ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии

Тоҷикистон тавсияшаванда ва дар 1 монографиям илмӣ дар мавзуи «Минтақаҳои озоди иқтисодӣ ҳамчун шакли инноватсионии ҳалли масъалаҳои минтақавии рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ (аз руи натиҷаҳои тадқиқоти иҷтимоӣ иқтисодӣ)» нашр гардидаанд, ки ҳаҷми умумии интишорот вобаста ба мавзуи таҳқиқот 7 ҷузъи ҷопиро ташкил медиҳад.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулосаву пешниҳодот ва рӯйхати адабиёти истифодашуда, ки фарогири 129 номгӯй аст, иборат мебошад. Матни асосии диссертатсия дар 171 саҳифаи компютерӣ баёни гардидааст, ки фарогири 22 ҷадвал ва 26 расм мебошад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия. Таҳассуси илмии Сафаров Абдулманон Маҳмадсаидович доктараби дарёфти дараҷаи илмии номзади *илмҳои* иқтисодӣ ба ихтисоси 08.00.06.04 - Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо мутобиқат мекунад.

Ба андешаи мо дар баробари ҷанбаҳои мусбӣ, диссертатсияи тақризшаванда дорои як қатор камбудию норасогӣҳо мебошад, ки аз инҳо иборат аст:

1. Диссертант дар қори таҳқиқоти худ масъалаи идоракунии дар низомҳои иҷтимоӣ-иқтисодии осебпазирӣ минтақаи ҷанубии наздисарҳадиро ба маврид таҳлил намудааст, аммо ба манфиати таҳқиқоти илмӣ мегардид, агар таҷрибаи рушди идоракунии осебпазирӣ минтақаи наздисарҳадии мамлакатҳои хориҷиро баррасӣ намуда, хулосагирӣ менамуд;

2. Дар қори диссертатсионӣ оид ба низомҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва минтақаҳои осебпазир таҳлилҳо гузаронида шудааст, аммо бо назардошти доштани иқтидори васеи ҳуби ҷалби сармоягузори хуб мешуд, ки дурнамои ҷалби сармоягузори минтақаҳои наздисарҳадӣ таҳия мегардид;

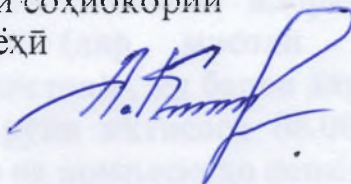
3. Сифати қори диссертатсионӣ боз ҳам такмил мегардид, агар аз тарафи унвонҷӯ идоракунии минтақаҳои осебпазирӣ наздисарҳадӣ нисбат ба минтақаҳои саноатии нисбатан рушдёрта қиёс менамуд ва хусусиятҳои нобаробарии рушди минтақаҳои кишварро муайян мекард.

Бо ибрази ҷунин нуқтаи назар метавон гуфт, ки диссертатсияи Сафаров Абдулманон Маҳмадсаидович ба камбудии номбар кардашуда нигоҳ накарда дар сатҳи зарурӣ омода карда шудааст ва аз ҷиҳати мазмун мутобиқи талаботҳои мавҷудбуда мебошад.

Умуман диссертатсия дар мавзуи «Тадқиқи усулҳо ва василаҳои тақмили идоракунии дар низомҳои иҷтимоӣ-иқтисодии осебпазир (дар мисоли минтақаи ҷанубии наздисарҳадии Ҷумҳурии Тоҷикистон)», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ, аз рӯйи ихтисоси 08.00.06.04 - Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо ба талаботҳои муқарраршуда мутобиқ буда, тавсия дода мешавад, ки қори илмӣ асоснокгардидаи ба итмом расида ҳисобида шуда, дорои ҳалли масъалаи аҳамияти соҳавидошта ба шумор рафта ва

муаллифи он Сафаров Абдулманон Маҳмадсаидович сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06.04 – Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо мебошад.

Муқарризи расмӣ,
н.н.и., дотсент, мудирӣ кафедраи
назарияи иқтисодӣ ва фаъолияти соҳибкорӣ
Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ
ва соҳибкорӣ Тоҷикистон

Сафоев А.К.

Нишона: Ҷумҳурии Тоҷикистон 734055 ш. Душанбе хиёбони Борбад,
48/5. Тел: (+ 992 37) 234 88 00, факс: 234 88 02
Web: www.iutet.tj. E-mail: dsx_ips@mail.ru
E-mail: safoev@list.ru, Моб: + 992 93 457 82 82; + 992 907 73 32 47

Имзои Сафоев А.К.-ро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо
ва корҳои махсуси ДБССТ

Ҷураев Ш.Н.

